



**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2010

LITHUANIAN

HIGHER LEVEL

**Monday, 14 June
Afternoon, 1.30 p.m. – 4.30 p.m.**

Atsakykite į visus 1, 2, 3 dalyse pateiktus klausimus aiškia ir taisyklinga lietuvių kalba

Apie vamzdžius

Kodėl reikia išsaugoti Vlado Urbanavičiaus „Krantinės arką“.



1. **Aną savaitę užšalo mano vamzdis. Tiksliau – ne vamzdis, o juo tekantis vanduo. Bet dabar**, kai štai taip naktimis sėdžiu sau viena virš storai apsnigtų stoties rajono stogų, prisimenu kitą vamzdį. Tas kitas vamzdis – nemylimas – šąla prie Neries, laukdamas valdininkų sprendimo. Tiesa, juo neteka vanduo – jau kurį laiką juo teka neapykanta, kuri niekaip neužšąla. Žinoma, kalbu apie Vlado Urbanavičiaus „Krantinės arką“, liaudies pramintą „Vamzdžiu“, galbūt ir visai teisingai, nes ji padaryta iš vamzdžių.

2. „7 meno dienų“ skaitytojai, be abejonės, žino, kad prieš metus pastatyta „Krantinės arka“ nuo pat pradžių tapo ginčų objektu. Didžioji visuomenės dalis ją iškart užsipuolė sakydama, kad ji negraži, bjaurėja miestą, yra paprasčiausias vamzdis, kainavo per daug, ir apskritai – kaip galima už mokesčių mokėtojų pinigus statyti tokią baisybę? Turbūt kas nors praplovė pinigus, ne kitaip. Labai maža visuomenės dalis, priešingai, nuo pat pradžių pamėgo vamzdį ir ėmė jį ginti, bet šis balsas girdimas rečiau. Akivaizdu, kad aš priklausau tai mažajai grupei. Jau pati diskusija apie meno kūrinį, jos įkarštis ir sugebėjimas vis iš naujo atgyti yra retas reiškinys Lietuvoje. Net premjeras čia jautė pareigą pasisakyti: „Neprisimenu, kad Lietuvoje tiek daug būtų diskutuojama apie tai, kas yra menas ir ką žmonės mėgsta mene. Šį vamzdį galima laikyti provokacija, paskatinusia vertingas diskusijas.“ Bet ar diskusija yra pakankamas argumentas už „Krantinės arką“? Ir apskritai, kodėl ją reikia (iš)saugoti?

3. Norint atsakyti į šį klausimą, pirma, vis tiek reikia pasiaiškinti, kodėl dauguma žmonių nemėgsta tokio meno. Jų argumentai paprastai sukasi apie negrožį ir pinigus. Pinigai - tokia sena piktinimosi ir neapykantos priežastis, kad apie juos jau net nebeįdomu kalbėti. Todėl pasvarstykim apie negrožį. Visi mato, kad skulptūra sudaryta iš paprasčiausių, be to, surūdijusių vamzdžių, kurie yra net ne buities daiktai (pastarųjų forma sėkmingai rūpinasi dizaineriai), o tik funkcionalios tuščiavidurės struktūros, kuriomis gali kas nors tekėti. Vamzdis paprastai guli pakastas po žeme ar būna kitaip paslėptas. Pavyzdžiui, nors seniau dujotiekio vamzdžiai būdavo išvedžiojami namų sienomis, dabar jie mūrijami į sienas, kad nedarkytų virtuvės interjero. Žmonės stengiasi vamzdžių nematyti. Jie nėra pageidaujamas vizualinės aplinkos elementas, jie nerodomi (išskyrus Pompidou centrą Paryžiuje), todėl ir neprivalo kaip nors gerai atrodyti – vizualumas, kuriant vamzdžių dizainą, turbūt nėra svarbus. Tad į žemės paviršių ištrauktas ir į arką sulenktas vamzdis įsiveržia ten, kur jo niekas nelaukia – išlenda į matomą erdvę iš požemių, palėpių, pogrindžių ir mūrų tamsybių.

4. Taigi meno teikiama „nauda“ (jei viską matuosime naudingumu) priklauso nuo pastangos jį suprasti dydžio. Kita svarbi Serotos mintis yra ta, kad pasipiktinimas ar pasišlykštėjimas žiūrint į tam tikrus meno kūrinius yra svarbus jų suvokimo elementas – „menas turi būti transgresyvus¹, nes gyvenimas nėra tik malonumas“.

5. „Krantinės arka“ man patiko dėl penkių priežasčių. Pirmiausia, kaip tik todėl, kad ji padaryta iš surūdijusių vamzdžių ir lyg koks ateivis mėgina susikalbėti su gražiuoju Vilniaus peizažu, nerangiai atkartodama jo kupras. Lyg industrinio amžiaus prasčiokė, ji mėgina prisiderinti prie kilmingo gamtos ir kultūros kūrinio, kartu jį interpretuodama iš dabarties pozicijų.

6. Antra, tai yra daugiasluoksnė metafora. Vamzdis duoda (tiekia dujas, vandenį, šilumą) ir iš mūsų paima tai, ko nebenorime (išmatas, atliekas, organines ir neorganines). Paprastai jis visa tai daro slapta, lygiai kaip ir mus valdantys mechanizmai – duodantys ir imantys – jie yra paslėpti. Pats nesusireikšmindamas, išnykdamas, vamzdis, kaip ir upė, prie kurios stovi, yra jungtis – tik jungtis – tarp duodančio ir imančio, geidžiamo ir nereikalingo, tavęs ir manęs, dangaus ir pragaro, gyvenimo ir mirties.

7. Trečia, man „Vamzdis“ patinka kaip tik todėl, kad pertraukė tylų abejingumą menui ir kultūrai. Jis privertė žmones bent jau negatyviai įsisauginti, kad kažkas jiems kuriama (juk ne sau menininkas stato skulptūrą), pastebėti tai, kas pripratimo keliu tampa jų mentaliteto dalimi, ar net įvertinti kitus, „gražesnius“ meno kūrinius. „Vamzdis taps mūsų negatyvių emocijų nutekamuju vamzdžiu“. Šis vamzdis nusašina neapykantą, nusivylimą, nerimą ir kitus neigiamus jausmus, ironiškai prisiima juos sau ir taip viską apvalo: įvykius, žmones, jų darbus.

8. Ketvirta, šis vamzdis primena ir tai, dėl ko nesutariama visame pasaulyje – žemei (ne)gresiančią ekologinę katastrofą, kuriai sudarome sąlygas plėtotis, saugiai paslėpdami vamzdžius ir jais nutekančius kenksmingus savo veiklos produktus, išstumdami juos iš savo sąmonės, nes jie negražūs, nes mes norime matyti tik tai, kas gražu ir naudinga.

9. Penkta, reikia prisiminti, kad tas vamzdis – tai arka. Tai svarbu, nes arka yra mitinis statinys – čia pakaks prisiminti Triumfo ir Nojaus arkas. Be to, tai yra struktūra, panaikinanti ir paskirstanti tempimo jėgas, sukurianti priešybių pusiausvyrą ir taip leidžianti aprėpti erdvę.

10. Tad „Krantinės arka“ yra meno kūrinys, sujungiantis tai, kas negražu, tarsi neegzistuoja ir gašdina, su tuo, kas šventa ir gražu, ir taip sutrikdantis įsitikinimų banalybes ir įprastą mąstymą (ar nemąstymą) apie meną, visuomenę, miestą, peizažą, vertybes ir daugelį kitų dalykų. Šitaip sukėlęs ir suvėlęs mintis, jis pamažu kuria kažką naują mūsų kolektyvinėje (pa)sąmonėje: kitokią meno supratimą, net kitokią santykį su tikrove.

11. Utilizavus „Krantinės arką“, būtų sunaikinta galimybė sustoti ir skaityti metaforas, raizgyti mintis.

12. Tad štai. Parašiau. Vis dar naktis. Už lango baltuoja stogai. Patikrinu vandenį – bėga. Viskas gerai.

Pagal Agnės Narušytės straipsnį

„7 meno dienos“ Nr.7 (883), 2010-02-19

¹ Transgresyvus, kuris pažeidžia normą, teisę, komandą, moralę, kuris peržengia nustatytas ribas (teisės, tvarkos ir kt.)

I DALIS

(30 /100)

Remdamiesi tekstu atsakykite į pateiktus klausimus:

1. Paaiškinkite šių žodžių ir posakių reikšmę:

- a) vamzdis (1 taškas)
- b) menas (1 taškas)
- c) „negatyvių emocijų nutekamasis vamzdis“ (1 taškas)
- d) „bjauroja miestą“ (1 taškas)
- e) „abejingumas menui ir kultūrai“ (1 taškas)

2. Į kokias grupes suskilusi visuomenė? Kokias idėjas jos gina? (5 taškai)

3. „Vamzdis duoda ir iš mūsų paima“. Kaip, autoriaus nuomone, jis tai atlieka? (5 taškai)

4. Kodėl autorius mano, kad vamzdis yra provokacija? (5 taškai)

5. Kodėl pagal autorių reikia išsaugoti Vlodo Urbanavičiaus „Krantinės arka“? Kokie yra 3 argumentai, kuriuos jūs labiausiai palaikote? Paaiškinkite kodėl? (5 taškai)

6. „Meno teikiama nauda priklauso nuo pastangos jį suprasti dydžio“. Paaiškinkite ir pakomentuokite šį sakinį savais žodžiais. (5 taškai)

II DALIS

(30/100)

Pakomentuokite šią ištrauką. Savo teiginius argumentuokite (ne mažiau kaip 100 žodžių)

„Menas turi būti transgresyvus, nes gyvenimas nėra tik malonumas“.

III DALIS

(40/100)

Esė

Pasirinkite vieną iš pasiūlytų temų ir parašykite esė (apytiksliai 300 žodžių).

1. „Mes norime matyti tik tai, kas gražu ir naudinga“.

2. Nė vienas žmogus nėra sala, jis – dalis...